

DVOJICE STŘELCŮ V KONCOVCE

Ing. Vratislav HORA

Vzorová lekce od Steinitze a Rubinsteina na výhodu dvojice střelců. Předpokládá se, že chápeme pojem dobrého a špatného střelce a víme, v kterých pozicích je lepší střelec a v kterých pozicích je lepší jezdec. Ještě pro připomenutí uvádím, že střelec je lepší pokud se hraje na velkém prostoru a pěšci jsou rozmístěni nesymetricky s možností vytvoření volných pěšců, jezdec je naopak lepší pokud se hraje na malém prostoru.

V čem vlastně spočívá výhoda dvojice střelců?

- A) Ovládají všechna pole
- B) V koncovce mohou bojovat proti centralizaci soupeřova krále a podpořit centralizaci vlastního krále (centralizace krále je prvním zákonem koncovky!)
- C) Zpravidla můžeme dále výhodně měnit – např. získat lepšího střelce proti jezdcovi apod.

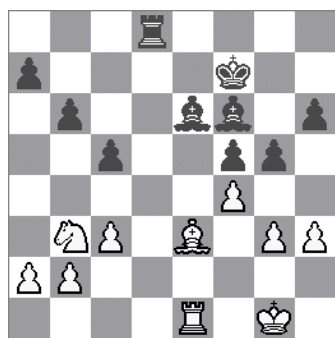
Postup při hře s dvojicí střelců:

- 1) Rozmístíme pěšce tak, aby soupeřův jezdec nebyl na opěrném bodu v centru
- 2) Zaženeme jezdce na kraj
- 3) Můžeme jít do koncovky.
- 4) Centralizujeme krále a bráníme v centralizaci soupeři
- 5) Uskutečnime další výhodnou výměnu
- 6) Realizujeme výhody

Englisch – Steinitz, Londýn 1883

1.e4 e5 2.Jf3 Jc6 3.Sb5 g6 [I tak lze španělskou hrát, o století později tak hrával i Smyslov. Jeho soupeři postupně zjistili, že nejlepší postup za bílého je 4. 0-0 ♞c3, d4.] **4.d4 exd4 5.Jxd4 Sg7 6.Se3 Jf6 7.Jc3 0-0 8.0-0 Je7!? 9.Dd2 d5!** [Černý neměl v zahájení žádné potíže s vyrovnáním hry a nyní dociluje ideálu obrany v otevřených hrách: mění bez ztráty času (d7-d6) centrálního pěšce e4.] **10.exd5** [Nelze 10.e5 pro 10....Jg4.] **10....Jexd5 11.Jxd5 Dxd5 12.Se2 Jg4! 13.Sxg4 Sxg4** [Steinitz získal dvojici střelců a přebírá iniciativu.] **14.Jb3 Dxd2** [Silné bylo i 14....Dc4, ale Steinitz hraje podle své zásady: s dvojicí střelců jde do koncovky.] **15.Jxd2** [A vznikla naše tematická pozice. Pozice pěšců je symetrická, výhoda černého je zatím nepatrná.] **15....Vad8** [Chybné by bylo 15....Sxb2 pro 16.Vab1 Sg7 17.Vxb7.] **16.c3** [Vytváří vážnou slabinu na „d3“ (slabé pole je takové pole, které už nemůže být napadeno vlastním pěšcem).] **16....Vfe8 17.Jb3 b6!** [Připravuje podle bodu 1 to, aby bílý jezdec neměl opěrný bod na „d4“. Navíc falanga černých pěšců na dámském křídle omezuje pohyblivost bílého střelce (jeho aktivitu).] **18.h3 Se6 19.Vfd1 c5! 20.Sg5?!** [Tento tah svědčí o tužném chápání pozice. Bílý provokuje „oslabení“, které ale žádným oslabením není.] **20...f6! 21.Sf4 Kf7!** [Zahájen úkol č.4 – centralizace krále.] **22.f3 g5! 23.Vxd8** [Před ústupem střelce je nutné vyměnit věž, ale to je podle plánu černého.] **23....Vxd8 24.Se3 h6! 25.Ve1 f5 26.f4** [Chce držet pozici zavřenou.] **26....Sf6!** [Chce držet pozici pružnou.] **27.g3** – viz diagram 1

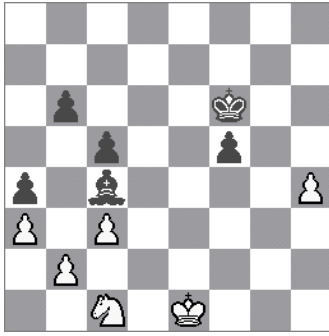
diagram 1

27....a5! [Úkol č.2 – zahnání jezdce na kraj šachovnice.] **28.Jc1** [Hrozilo a5-a4-a3 s rozbitím bílého dámského křídla.] **28....a4 29.a3 ♞c4!** [I v zavřené pozici se vyrýsovala převaha střelce nad jezdcem.] **30.Kf2 gxf4!** [To je ten důležitý moment ke splnění úkolu č.5 – další výhodná výměna.] **31.Sxf4 Sg5! 32.Sxg5** [Bohužel nutné, střelec kryl pole „d2“.] **32....hxg5** [Hrozí ♞d2+. Výměnou pěšců vzniklo na královském křídle nesymetrické postavení, které může vést k volným pěšcům. To zvyšuje sílu střelce v boji proti jezdcovi.] **33.Ke3 Kf6 34.h4** [Sází na vzdáleného volného pěšce, ale ten je účinný jen v koncovce krátkonohých figur (jezdcové, pěšcové).] **34....gxh4 35.gxh4 Ve8+**

36.Kf2 Vxe1 37.Kxe1 – viz diagram 2

diagram 2

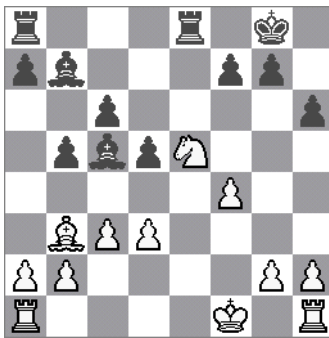

37...Ke5! [Centralizace krále je dovršena a rozhoduje partii.] 38.Je2 Sxe2! 39.Kxe2 Kf4 [Hle – výsledek hry s dvojicí střelců!] 40.c4 Kg4 41.Ke3 f4+! [To asi znáte: v šachu není nikdy pozdě udělat chybu. Po 41...Kxh4?? 42.Kf4 by vyhrál bílý!] 42.Ke4 f3 0-1

Tarrasch – Rubinstein, San Sebastian 1912

1.e4 e5 2.Jf3 Jc6 3.Jc3 Jf6 4.Sb5 Sc5 5.Jxe5 Jd4 Rubinsteinův systém, který se používá dodnes. 6.Sa4 0-0 7.d3 d5! 8.Sg5 c6 Černý má plnou náhradu za pěšce. 9.Dd2 Ve8 10.f4 b5! Smysl tohoto tahu uvidíme později. 11.Sb3 h6 12.Sh4 Ještě horší bylo 12. Sxf6 gxf6 13. Jf3 dxe4 14. dxe4 b4. 12...Jxe4! Typický způsob odvázaní! 13.Sxd8 Jxd2 14.Kxd2 Zde vidíme význam 10.tahu černého. 14...Vxd8 15.Je2 Jxe2 16.Kxe2 Ve8 17.Kf1 Tarrasch jistě nedělal rád tento tah, kterým narušil souhru věží. V analýze po partii přišli soupeři k vývodu, že šlo 17.Kd2 i přes díru na e3. 17... Sb7 18.c3 – diagram 3

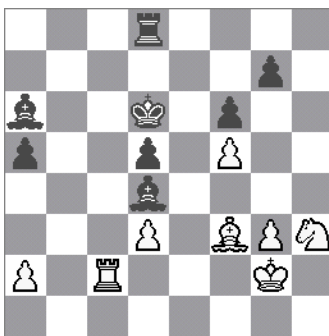
diagram 3

Další část partie je jedinečný vzor na hru s dvojicí střelců. Sledujme Rubinsteina: 18...f6! Úkol č.1. Odebírá jezdcí opěrný bod v centru (všimněte si, jak má Rubinstein rozmístěny pěšce – kryjí pole e5 a e4). 19.Jg4 h5! Úkol č. 2 20.Jf2 Se3! Střelec musí mít vzduch! 21.Sd1 Tarrasch se snaží bránit 21...h4 22.g3 a5! Pozice musí být otevřená! 23.Sf3 b4 24.Kg2 bxc3 25.bxc3 Sa6 26.c4 Vad8 Krytí pěšce je pro věž ovšem jen dočasný úkol. 27.cxd5 cxd5 28.Vhd1 Ve7 29.Jg4 hxg3 30.hxg3 Sd4! Porovnejte tohoto střelce s jezdcem! 31.Vac1 Vb7 32.Vc2 Kf7 Zahájen úkol č.4. 33.Jf2 Vb2! Pro centralizaci krále je nutno vyměnit věž. 34.Vxb2 Sxb2 35.Vd2 Sd4 36.Jh3 Jezdec zoufale

hledá uplatnění. 36...Ke6 37.Vc2 Kd6 38.f5 Nastává nejzajímavější část partie. Zdá se, že jezdec našel cestu, Rubinstein tomu však skvěle zabrání. Viz diagram 4

diagram 4

38...Vc8! 39.Sd1 Vxc2+ 40.Sxc2 Ke5 41.g4 Se3 42.Kf3 Nešlo 42.Jf2 Sxf2 43.Kxf2 Kf4. 42...Kd4! Partii rozhodne král! 43.Sb3 Sb7 Šlo i 43...Sxd3 44.Sxd5 Sf1. 44.Ke2 Sa6 45.Sc2 Po druhé již osud nepokouší. 45...Sb5 46.a4 Sd7 47.Kf3 Kc3 48.Kxe3 d4+! Analogie s uvedenou partií Steinitze je neuvěřitelná! 49.Ke2 Kxc2 50.Jf4 Sxa4 Bod č.5 je v nejhorším možném provedení (pro bílého!) – krátkonohý jezdec proti střelci. 51.Je6 Sb3 52.Jxd4+ Kb2 A je konec. 53.Jb5 a4 54.Ke3 a3 55.Jxa3 Kxa3 56.Kd4 Kb4 0-1

Steinitzovi soupeři byli bezbranní – neznali jeho učení. Zde však hráli oba znamenití znalci učení Steinitze, a přesto partie měla nejvyšší učební charakter! Dobře si osvojme tuto metodu hry, a když dáváme dvojici střelců, vždy se ptejme s Aljechinem: „Jakou mám kompenzaci za dvojici střelců?“